

WIEDZA o SPOŁECZEŃSTWIE – zakres rozszerzony, klasy II i III LO, cz. I.

Dział	Temat (rozumiany jako lekcja)	Wymagania na ocenę dopuszczającą UCZEŃ :	Wymagania na ocenę dostateczną UCZEŃ :	Wymagania na ocenę dobrą UCZEŃ :	Wymagania na ocenę bardzo dobrą UCZEŃ :	Wymagania na ocenę celującą UCZEŃ :
SPOŁECZEŃSTWO						
1. Socjologia jako nauka społeczna	1.Socjologia jako nauka społeczna.	– wie, co to jest socjologia i czym się zajmuje;	– wymienia i przedstawia metody i techniki badawcze;	– charakteryzuje procesy socjologiczne;	– analizuje wyniki badań statystycznych;	– uzasadnia krytyczne podejście do badań statystycznych;
2. Życie zbiorowe i jego reguły	1.Człowiek jako istota społeczna.	– definiuje znaczenie pojęcia istota społeczna, socjalizacja;	– omawia potrzeby ludzkie i czynniki mające wpływ na życie społeczne;	– dowodzi, że człowiek jest istotą społeczną;	– uzasadnia, że czynniki biologiczne, geograficzne, demograficzne, ekonomiczne i kulturowe mają wpływ na życie społeczne;	– uzasadnia, w jaki sposób potrzeby uznania i współzawodnictwa wpływają na życie społeczne;
	2.Socjalizacja i role społeczne.	– wyjaśnia pojęcie socjalizacji pierwotnej i wtórnej;	– omawia czynniki mające wpływ na proces rozwoju człowieka;	– charakteryzuje proces przechodzenia z jednej roli do drugiej;	– przeprowadza analizę społeczeństwa jako układu ról społecznych;	– interpretuje wybrane role społeczne;
	3.Zbiorowość społeczna.	– wymienia rodzaje więzi społecznych;	– omawia etapy powstawania więzi społecznych;	– charakteryzuje rolę mediów jako instrumentów pośredniczących w relacji ze światem;	– uzasadnia, jakie zagrożenia niesie za sobą obecność nowoczesnych technologii w życiu codziennym;	– analizuje szanse społeczności lokalnych na rozwój wspólnoty; – uzasadnia, jakie fobie XXI wieku niosą za sobą nowoczesne technologie;
	4. Normy społeczne.	– wymienia rodzaje norm społecznych i przejawy kontroli społecznej; – definiuje podstawowe pojęcia: normy społeczne, kontrola	– omawia rodzaje norm społecznych; – określa ich funkcje w życiu społecznym; – opisuje przejawy kontroli społecznej;	– wyjaśnia przyczyny przestępczości i dewiacji przy pomocy różnych teorii;	– wyszukuje przykłady stygmatyzacji społecznej; – podaje ich przyczyny i następstwa;	– wskazuje okoliczności, które wywołują anomie i określa jej skutki dla społeczeństwa;

		społeczna, anomia i stygmatyzacja społeczna;				
	5. Ład społeczny.	- definiuje pojęcie ładu społecznego, konsensus, równowaga społeczna;	- omawia czynniki kształtujące ład społeczny, prawo, moralność;	- charakteryzuje elementy ładu społecznego: współpracę, umiejętność osiągnięcia konsensusu, hierarchię wartości, równowagę społeczną, porządek społeczny;	- ocenia, czy społeczeństwo polskie ma umiejętność osiągnięcia konsensusu;	- uzasadnia, którą teorię ładu społecznego uważa za słuszną;
	6. Instytucje społeczne.	- wyjaśnia pojęcie instytucji społecznej; - wymienia rodzaje instytucji społecznych;	- określa funkcje instytucji społecznych; - potrafi je omówić;	- potrafi uzasadnić, skuteczność działania niektórych instytucji społecznych, np. samorządu uczniowskiego	- uzasadnia, jakie przyczyny wpływają na niski poziom zaufania społecznego do instytucji społecznych;	- ocenia wybrane działania instytucji społecznych w Polsce;
	7.8. Konflikty społeczne i sposoby ich rozwiązywania	- wie, co to jest dezintegracja społeczna i konflikt społeczny;	- omawia źródła mechanizmu konfliktów społecznych i ich rodzaje;	- podaje sposoby rozwiązywania konfliktów społecznych;	- rozróżnia konflikty wewnętrzne, interpersonalne, wewnątrzgrupowe, międzygrupowe, międzynarodowe, globalne;	- przygotowuje regulamin arbitrażu, negocjacji oraz mediacji dotyczących rozwiązywania konfliktów między uczniami a nauczycielem;
3. Grupa społeczna	1. Pojęcie i typologia grup społecznych.	- wie, co to jest grupa społeczna; - podaje cechy grupy społecznej;	- omawia na przykładach różne rodzaje grup i wyjaśnia funkcjonowanie wskazanej grupy;	- charakteryzuje wybrane grupy społeczne; - wyszukuje niezbędne informacje z tekstu źródłowego;	- potrafi analizować teksty źródłowe; - wyróżnia rodzaje granic między poszczególnymi grupami;	- potrafi prawidłowo sklasyfikować np. klasę do odpowiednich rodzajów grup społecznych i uzasadnić swój wybór; -
	2. Grupy odniesienia.	- zna pojęcie grupy odniesienia i rozumie jego znaczenie;	- rozróżnia grupy odniesienia porównawczego, normatywnego oraz grupy odniesienia pozytywnego i negatywnego;	- wyjaśnia znaczenie grup odniesienia pozytywnego i negatywnego w procesie socjalizacji;	- na podstawie tekstu źródłowego i wiedzy pozaźródłowej podaje i omawia przyczyny poczucia upośledzenia lub uprzywilejowania społecznego;	- potrafi scharakteryzować różne grupy odniesienia i uzasadnić swoje stanowisko;

	3.4. Rodzina jako grupa społeczna.	<ul style="list-style-type: none"> - wie, co to jest rodzina; - zna funkcje rodziny; 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia czynniki mające wpływ na kształtowanie więzi w rodzinie; - rozróżnia rodzaje rodziny: wielopokoleniowe, nuklearne, mono- i poligamiczne; 	<ul style="list-style-type: none"> - interesuje się historią własnej rodziny; - charakteryzuje różne modele rodziny i inne formy, jak konkubinat; 	<ul style="list-style-type: none"> - wyszukuje instytucje i organizacje w swoim regionie, które wspierają rodzinę; - podaje sposoby, jak można zapobiegać degradacji rodziny; 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje problemy współczesnej rodziny; - przygotowuje projekt badawczy na temat zróżnicowania rodzin w różnych kręgach cywilizacyjnych;
4. Struktura społeczna	1. Pojęcie i koncepcje struktury społecznej.	<ul style="list-style-type: none"> - zna pojęcia: społeczeństwo, struktura społeczna, klasa, warstwa i podaje ich znaczenie; 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia podstawowe elementy struktury społecznej; 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia koncepcje struktury społecznej; 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje elementy struktury społecznej; 	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi wskazać, które dobra są dla niego najważniejsze i uzasadnia swój wybór;
	2. Przemiany struktury społeczeństwa polskiego.	<ul style="list-style-type: none"> - zna strukturę społeczeństwa polskiego; - wie, co to jest klasa średnia; 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia strukturę demograficzną, zawodową i klasowo-warstwową społeczeństwa polskiego; 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje zmiany, jakie zaszły w strukturze społeczeństwa polskiego; - wie, co to jest pauperyzacja; 	<ul style="list-style-type: none"> - określa przyczyny stratyfikacji społecznej; - porównuje skalę nierówności społecznych w Polsce i wybranym państwie; 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia związek między nierównościami społecznymi a nierównościami szans życiowych;
	3., 4. Ruchliwość społeczna a nierówności szans życiowych.	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcie pionowej i poziomej ruchliwości społecznej; - wie, skąd wynikają nierówności społeczne; 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia uwarunkowania pionowej i poziomej ruchliwości społecznej; 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady awansu i degradacji grup społecznych; - na przykładzie źródeł wskazuje przejawy nierówności społecznych; 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje mechanizm i skutki społecznego wykluczenia i podaje sposoby przeciwdziałania temu zjawisku; 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje skalę nierówności społecznych w Polsce i wybranym państwie;
	4., 5. Problemy społeczeństwa polskiego.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia problemy społeczeństwa polskiego: ubóstwo, bezrobocie; - zna patologie społeczne i wymienia instytucje zajmujące się zwalczaniem patologii społecznych; 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia środki służące zwalczaniu bezrobocia; - omawia problemy życia społecznego w Polsce; - przedstawia sytuację młodych ludzi w Polsce; 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje problemy społeczeństwa polskiego i patologii społecznych; - wyjaśnia możliwości rozwiązywania problemów społecznych; 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje przyczyny problemów społecznych i powstawania patologii oraz możliwości, jakie daje profilaktyka; 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia działalność instytucji, których zadaniem jest przeciwdziałanie problemom i patologiom społecznym;

5. Zmiana społeczna	1. Drogi zmiany społecznej.	<ul style="list-style-type: none"> – wie, że istnieją dwie drogi zmiany społecznej: rewolucji i reformy; – zna pojęcie adaptacji społecznej; 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki determinujące zmiany społeczne; – wyróżnia pięć rodzajów adaptacji społecznej pozwalającej przeciwdziałać traumie; 	<ul style="list-style-type: none"> – wyszukuje z tekstów źródłowych i literatury różne formy adaptacji społecznej; – podaje przykłady z życia codziennego tego zjawiska; 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje sposoby adaptacji do zmiany społecznej na podstawie obserwacji; 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia dwie drogi zmiany społecznej: rewolucję i reformę; – uzasadnia swoje stanowisko;
	2. Historyczne formy społeczeństwa.	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: rozwój społeczny, industrializacja; 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia typy społeczeństw w ujęciu Karola Marksa i współczesnym; – charakteryzuje różne rodzaje społeczeństw; 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia proces przechodzenia społeczeństwa z jednej formy w drugą; – porównuje społeczeństwo pierwotne, feudalne i industrialne; 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia teorie rozwoju społecznego: linearną, teorie cykliczne i dychotomiczne; – uzasadnia własne stanowisko, która z teorii najlepiej oddaje istotę rozwoju społecznego; 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia historyczne formy organizacji społeczeństwa;
	3. Współczesne formy społeczeństwa.	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcia: społeczeństwo postindustrialne, globalne, otwarte, konsumpcyjne, informacyjne i wolnego czasu; 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia cechy współczesnego społeczeństwa; 	<ul style="list-style-type: none"> – korzystając z różnych źródeł informacji, charakteryzuje zjawisko zwane "makdonaldyzacją"; – określa jej wpływ na kształtowanie się społeczeństwa globalnego; 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia swoje stanowisko: „Jakie formy spędzania czasu są najbardziej korzystne dla współczesnego człowieka”; 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje zjawisko "makdonaldyzacji"; – określa jego wpływ na kształtowanie się społeczeństwa globalnego;
	4.,5. Współczesne ruchy społeczne.	<ul style="list-style-type: none"> – zna najważniejsze ruchy społeczne: anarchizm, feminizm, pacyfizm, ekologizm i ruchy obywatelskie; 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie ruchu społecznego; – wyróżnia ruchy nastawione na jednostkę i społeczeństwo; 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje formy walki stosowane przez przedstawicieli różnych ruchów; – charakteryzuje wybrany ruch społeczny; 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie źródeł, własnej wiedzy i obserwacji przedstawia ruchy, które podjęły walkę bez użycia siły; 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje dokumenty ruchów społecznych, np. preambułę statutu Partii Kobiet, i wyciąga wnioski;
	6. Człowiek w społeczeństwie –lekcja					

	powtórzeniowa.					
	7.Społeczeństwo i człowiek jako jednostka w społeczeństwie – lekcja sprawdzająca.					
6. Naród, ojczyzna, mniejszości narodowe	1. Pojęcie narodu.	– wyjaśnia znaczenie pojęcia: naród, ojczyzna; – wie, jakie czynniki jednoczą naród – kultura, historia itp.	- wymienia i omawia czynniki narodotwórcze: terytorium, pochodzenie etniczne, organizację polityczną, integrację gospodarczą, społeczną i kulturę;	– sporządza subiektywną listę czynników narodotwórczych; – przedstawia ją w porządku hierarchicznym; – porównuje ww. listę z listami koleżanek i kolegów;	– charakteryzuje dwie koncepcje narodu: etniczno-kulturową i polityczną	– analizuje słowa poety C. Norwida „Ojczyzna to wielki obowiązek”;
	2.,3.Swiadomość i tożsamość narodowa.	- wyjaśnia znaczenie pojęcia: świadomość narodowa, tożsamość narodowa, asymilacja;	– charakteryzuje postawy współczesnych Polaków wobec ojczyzny i narodu;	– omawia czynniki sprzyjające asymilacji oraz służące zachowaniu tożsamości narodowej; – przedstawia przejawy negatywnego stosunku do innych narodowości;	– korzystając z materiałów źródłowych i własnych obserwacji, podaje przykłady ksenofobii, szowinizmu, rasizmu, antysemityzmu w Polsce;	– analizuje postawy współczesnych Polaków wobec własnej ojczyzny i innych narodów; – omawia przykłady kosmopolityzmu we współczesnym świecie;
	4.Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce.	– wie, co to są mniejszości narodowe i etniczne i kogo nazywa się imigrantem;	– wymienia prawa, jakie przysługują mniejszościom narodowym i imigrantom;	– charakteryzuje mniejszości narodowe i etniczne oraz grupy imigrantów żyjące w Polsce;	– omawia czynniki sprzyjające zachowaniu tożsamości narodowej;	– ocenia stosunek Polaków do mniejszości narodowych i imigrantów;
7. Procesy narodowościowe i integracyjne we współczesnym świecie.	1., 2. Integracja narodów świata zachodniego.	– zna przyczyny integracji europejskiej i wyjaśnia pojęcie inte-	– omawia czynniki integrujące narody Europy;	– charakteryzuje dewizę Unii Europejskiej „różnorodność w wie-	– uzasadnia wpływ chrześcijaństwa na proces integracji;	– analizuje, co wpływa na przyczyny dekompozycji organi-

sny świat		gracji;		łości”;		zmów państwowych i dezintegrację zbiorowości wielonarodowych;
	3. 4. Mniejszości narodowe i ochrona ich praw.	– wymienia modele polityki wobec mniejszości narodowych;	– porównuje różne modele polityki wybranych państw wobec mniejszości narodowych i imigrantów;	- wyjaśnia, dlaczego w Europie integracja imigrantów z państw pozaeuropejskich rodzi trudności; – określa, jaki model polityki wobec imigrantów realizuje Polska;	– na podstawie źródeł i wiedzy pozazródłowej wskazuje przykłady nieprzestrzegania praw mniejszości narodowych w Europie;	– przeprowadza analizę dokumentów dotyczących mniejszości narodowych;
	5.,6.Przyczyny i skutki konfliktów społecznych w państwach Azji, Afryki i Ameryki Południowej.	– wie, jakie konflikty toczą się w państwach Azji, Afryki i Ameryki Południowej;	– omawia przyczyny i sposoby rozwiązywania długotrwałych konfliktów między narodami;	– omawia podłoże i skutki konfliktów społecznych w tych krajach;	– na podstawie tekstu źródłowego „Wojna futbolowa” określa znaczenie piłki nożnej w polityce państw Ameryki Łacińskiej;	– ocenia rolę misji pokojowych ONZ i innych organizacji międzynarodowych w rozwiązywaniu konfliktów w państwach Azji, Afryki i Ameryki Południowej;
8. Kultura i pluralizm kulturowy	1.Pojęcie i typy kultury.	– wie, co to jest kultura i jakie są typy kultury;	– definiuje pojęcie kultury i omawia poszczególne typy kultury; – wskazuje specyficzne cechy typów kultury;	– rozróżnia normatywne i opisowe pojęcie kultury; – dowodzi, że kultura polska ma uniwersalistyczny charakter;	– określa znaczenie religii w polskiej kulturze; – ocenia wpływ tolerancji na życie społeczne;	– ocenia wpływ kontrkultury na życie społeczne; – analizuje konsekwencje pluralizmu kulturowego;
	2,3.Subkultury młodzieżowe.	– zna najważniejsze subkultury młodzieżowe;	– omawia subkultury młodzieżowe w Polsce i w Europie;	– rozróżnia subkultury o charakterze religijnym i agresywnym;	– uzasadnia, jakie zagrożenia niosą za sobą subkultury;	– analizuje zagrożenia, jakie niosą za sobą subkultury dla jednostek i społeczeństwa; – podejmuje próbę oceny;

9. Współczesne spory światopoglądowe	4.,5.Współczesne spory światopoglądowe.	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie pojęcia: aborcja i eutanazja, badania genetyczne; – wie, o co toczą się spory światopoglądowe, jakich obszarów dotyczą; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna różne formuły sprawiedliwości; – omawia kwestię kary jako odpłaty lub jako sposobu resocjalizacji; 	<ul style="list-style-type: none"> – rozważa problem sprawiedliwości we współczesnym świecie oraz kwestię dopuszczalności aborcji i eutanazji; 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje różne spory światopoglądowe; – uzasadnia traktowanie kary jako odpłaty lub jako sposobu resocjalizacji; 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia problem badań naukowych i genetycznych (in vitro) i ich zastosowanie np. w medycynie; – omawia problem przyznawania praw mniejszościom seksualnym, tak jak mają osoby heteroseksualne;
10. Edukacja w XXI wieku	1. System oświatowy w Polsce.	<ul style="list-style-type: none"> – zna i wymienia instytucje, które wchodzi w skład polskiego systemu oświatowego; 	<ul style="list-style-type: none"> – wie, jaki dokument reguluje system edukacji w Polsce; – omawia zadania edukacji w Polsce; 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia wszystkie elementy polskiego systemu oświaty; 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie różnych źródeł wskazuje działania, które mogą być podejmowane przez państwo, władze samorządowe oraz organizacje społeczne w celu zwiększenia równości szans w dostępie do edukacji; 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia i podaje przykłady, że polski system oświaty jest niedopasowany do rynku pracy; – podejmuje próbę oceny polskiego systemu oświatowego;
	2.Kształcenie ustawiczne.	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: kształcenie ustawiczne, strategia lizbońska i uniwersytet trzeciego wieku; 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób można podnieść lub zmienić swoje kwalifikacje zawodowe; – omawia piramidę potrzeb A. Masłowa; 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje sposób zmiany kwalifikacji zawodowych; 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia, że uczenie się przez całe życie sprzyja odniesieniu sukcesu w karierze zawodowej; 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia potrzebę kształcenia ustawicznego; – podejmuje próbę odpowiedzi na pytanie: „czy w Polsce właściwie wykorzystuje się potencjał osób starszych wiekiem”;
	3.Naród, kultura i edukacja – lekcja powtórzeniowa.					

	4.Naród, kultura i edukacja – lekcja sprawdzająca.					
11. Obywatel i obywatelstwo	1.Pojęcie obywatelstwa i sposoby jego nabycia.	- wyjaśnia, co to jest obywatelstwo i zna sposoby jego nadawania;	– wyjaśnia pojęcia: obywatelstwo, cudzoziemiec, apatryda; – wyjaśnia, czym obywatelstwo różni się od narodowości;	– porównuje procedury procesu naturalizacji obowiązujące w USA i w Polsce;	– uzasadnia swoją opinię na temat nieakceptowania przez Polskę prawa do podwójnego obywatelstwa;	– podaje argumenty za i przeciw liberalizacji przepisów dotyczących nabywania obywatelstwa polskiego;
	2.Obowiązki obywatela Rzeczypospolitej Polskiej.	- wymienia obowiązki obywatela RP;	– wyjaśnia pojęcia: demagogia, społeczenie, wolontariusz;	– omawia wzory obywatelskiego działania;	– charakteryzuje wzór obywatela w państwie demokratycznym;	– uzasadnia własne stanowisko dotyczące odpowiedzi na pytanie: „czy podatek od osób fizycznych jest niezbędny”;
	3.Obywatelskie nieposłuszeństwo.	– zna pojęcie obywatelskiego nieposłuszeństwa; – podaje kilka przykładów;	– wyjaśnia, na czym polega obywatelskie nieposłuszeństwo; – podaje historyczne i współczesne przykłady;	– omawia warunki dopuszczalności obywatelskiego nieposłuszeństwa;	– charakteryzuje różne formy obywatelskiego nieposłuszeństwa, np. ekotaż, ruch lewicy, blokady, okupacje budynków, ukrywanie uchodźców, obozy stacjonarne lub czasowe, odmowa współpracy, sabotaż;	– przedstawia argumenty za i przeciw obywatelskiemu nieposłuszeństwu;
12. Społeczeństwo obywatelskie	1. Pojęcie i koncepcje społeczeństwa obywatelskiego.	– zna pojęcie społeczeństwa obywatelskiego; – wie, na czym ono polega;	– wyjaśnia pojęcia: autorytaryzm, grupy interesu, lobbiny, społeczeństwo obywatelskie; –wymienia instytucje, które przyczyniają się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego;	– przedstawia filozoficzny rodowód koncepcji społeczeństwa obywatelskiego;	– charakteryzuje istotne postawy prawne umożliwiające działalność różnych form organizacji;	– przedstawia argumenty za i przeciw tezie „społeczeństwo szkolne jako społeczeństwo obywatelskie w miniaturze”;

	2.,3.Formy aktywności społecznej.	– wymienia formy aktywności społecznej;	– opisuje formy aktywności obywateli w ramach społeczności lokalnej, regionu, państwa oraz na poziomie globalnym;	– charakteryzuje lokalne organizacje pozarządowe; – przedstawia zasady zakładania i funkcjonowania stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego;	– uzasadnia znaczenie swobody zrzeszania się dla jakości życia publicznego;	– argumentuje swoje stanowisko na temat związków zawodowych: „czy spełniają swoje zadanie?”
13. Opinia publiczna	1.Opinia publiczna.	– wie, co to jest opinia publiczna i jakie są sposoby jej wyrażania;	– wyjaśnia, jak kształtuje się opinia publiczna; – wyjaśnia, na czym polega specyfika marketingu społecznego;	– wskazuje przykłady wpływu opinii publicznej na decyzje polityczne;	– analizuje i interpretuje wyniki badań opinii publicznej;	– przeprowadza w najbliższym otoczeniu mini sondaż opinii publicznej na temat: działalności charytatywnej, ochrony środowiska czy problemów lokalnych i interpretuje go;
14. Środki masowego przekazu	2., 3.Pojęcie i funkcje współczesnych mediów.	– wie, co to są media i jaką rolę pełnią w państwie; – wymienia funkcje mediów;	– przedstawia najważniejsze media w Polsce i na świecie; – wyjaśnia pojęcie mass media;	– charakteryzuje wybrane media lokalne;	– rozróżnia funkcje, jakie pełnią media w państwie demokratycznym i niedemokratycznym; – odróżnia informacje od komentarzy;	– analizuje przekazy medialne; – ocenia ich wiarygodność;
	4. Podstawy prawne funkcjonowania mediów w Polsce.	– wie, na czym polega zasada wolności słowa; – zna pojęcie pluralizm mediów i wie, w czym się on wyraża;	– wyjaśnia, jakimi zasadami etycznymi powinny kierować się media;	– charakteryzuje sylwetkę prawnego dziennikarza;	– korzysta ze źródeł i analizuje je, uzasadnia swoje stanowisko;	– uzasadnia znaczenie pluralizmu mediów;
	5. Rola internetu.	– wyjaśnia pojęcie Internetu;	– wymienia najpopularniejsze usługi sieciowe;	– określa rolę Internetu i omawia zagrożenia, jakie za sobą niesie;	– analizuje treści i krytycznie je odbiera;	– ocenia zasoby Internetu z punktu widzenia rzetelności i wiarygodności informacji;

	6. Obywatel w państwie i media – lekcja powtórzeniowa.					
	7. Obywatel w państwie i media – lekcja sprawdzająca					
POLITYKA						
1. Pojęcie polityki	1. Pojęcie polityki.	– wie, co to jest polityka i czym się zajmuje;	– przedstawia różne rozumienia pojęcia „polityka”;	– omawia to pojęcie w ujęciu historycznym; – wymienia dyscypliny politologii;	– charakteryzuje różne koncepcje polityki;	– analizuje źródła; – ocenia stosunek Polaków do polityki;
2. Demokracja	1. Pojęcie i geneza demokracji.	– zna pojęcie demokracja i wie, co oznacza;	– wyjaśnia pojęcie demokracja; – omawia fazy rozwoju demokracji w ujęciu historycznym;	- charakteryzuje główne fazy kształtowania się systemu demokratycznego;	– analizuje źródła; – wskazuje cechy demokracji ateńskiej;	– interpretuje słowa W. Churchilla na temat demokracji;
	2., 3. Polskie tradycje demokratyczne.	– wie, na czym polegała demokracja szlachecka i co to była Konstytucja 3 maja;	– opisuje polskie tradycje demokratyczne;	– charakteryzuje demokrację szlachecką, Konstytucję 3 maja i konstytucję marcową z 1921 r.;	– analizuje, na czym polegał wkład Polski w rozwój demokracji w Europie i na świecie;	– uzasadnia, na czym polegał wkład Polaków w rozwój demokracji w Europie i na świecie; – zajmuje własne stanowisko;
	4. Fundamentalne zasady demokracji.	– wymienia najważniejsze zasady demokracji;	– opisuje wartości będące fundamentem współczesnej demokracji;	– charakteryzuje wartości demokratyczne: wolność, równość, sprawiedliwość, porządek i efektywność;	– wyszukuje z tekstu źródłowego zapisy odnoszące się do fundamentalnych zasad demokracji;	– podaje argumenty, za pomocą których Monteskiusz uzasadnia konieczność rozdziału poszczególnych władz;
	5. Formy demokracji.	- wymienia formy demokracji bezpośredniej i pośredniej;	– omawia poszczególne formy demokracji bezpośredniej i pośredniej;	– rozważa, jak we współczesnym państwie można realizować inne formy demo-	– wyszukuje z tekstu źródłowego niezbędne informacje; – potrafi odszukać w	– bierze udział w debacie na temat form demokracji; – ocenia formę wy-

				kracji bezpośredniej niż referendum;	najbliższym otoczeniu przejawy łamania zasad i procedur demokratycznych;	borów w Polsce;
3. Polityka, ideologie, doktryny i programy polityczne	1. Kultura polityczna.	– wyjaśnia pojęcie kultury politycznej;	– podaje różne przykłady kultury politycznej;	– charakteryzuje kulturę polityczną współczesnej Polski;	– korzystając ze źródeł, wyszukuje niezbędne informacje; – formułuje własne stanowisko na temat kultury politycznej Polaków;	– wysuwa argumenty za i przeciw tezie, że nieuczestniczenie w wyborach pozbawia nas wpływu na rządzenie krajem;
	2.,3.Współczesne ideologie.	– wie, co to jest ideologia; – wymienia najważniejsze ideologie;	– wyjaśnia pojęcia: ideologia polityczna, materializm dialektyczny, totalitaryzm, populizm; – zna najważniejsze założenia poszczególnych ideologii;	– charakteryzuje najważniejsze ideologie polityczne; – charakteryzuje ideologie totalitarne;	– analizuje teksty źródłowe; – wyszukuje odpowiednie fragmenty; – porównuje pozycję człowieka w poszczególnych ideologiach;	– ocenia poszczególne ideologie;
	4. Współczesne doktryny polityczne.	– wie, czym różni się ideologia od doktryny politycznej;	– podaje najważniejsze typy i rodzaje doktryn politycznych;	– charakteryzuje najważniejsze współczesne doktryny polityczne;	– uzasadnia podział doktryn na lewicowe, prawicowe i centrowe;	– zajmuje własne stanowisko na temat doktryn i argumentuje je;
	5. Program polityczny.	- wie, czego dotyczy treść programów politycznych;	– wyjaśnia pojęcie programu politycznego i wymienia jego części składowe;	– na podstawie źródeł charakteryzuje wybrane programy partii politycznych;	– korzystając ze źródeł, porównuje programy polityczne;	– analizuje programy wybranych partii; – ocenia wartość merytoryczną i wartość przekazu;
4. Systemy partyjne	1. Definicja i typologia partii politycznych.	– wie, co to jest partia; – wymienia najważniejsze rodzaje partii politycznych (masowe, kadrowe, rozwinięte, konserwatywne, chrze-	– wyjaśnia pojęcie partii politycznych; – wymienia cechy partii jako grupy społecznej;	– omawia funkcje partii politycznych i podaje przykłady tendencji zmian, jakie zachodzą w organizacji i działalności współczesnych	– porównuje funkcje partii politycznych w państwach demokratycznych i niedemokratycznych;	– analizuje podstawy prawne funkcjonowania partii politycznych; – zna reprezentatywne partie poszczegól-

		ścijańsko-demokratyczne, liberalne i socjaldemokratyczne oraz ekologiczne i radykalne);		partii politycznych;		nych typów w Europie; – omawia sposób finansowania partii politycznych;
	2. Współczesne systemy partyjne.	– wie, co to jest system partyjny; – wyróżnia trzy podstawowe typy systemów partyjnych: jednopartyjny, dwupartyjny i wielopartyjny;	– wyjaśnia pojęcie systemu partyjny; – omawia systemy partyjne;	– charakteryzuje systemy partyjne: jednopartyjny, dwupartyjny i wielopartyjny;	– korzystając z różnych źródeł i wiedzy pozaźródłowej, charakteryzuje jeden z systemów partyjnych, np. Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji lub Stanów Zjednoczonych;	– przedstawia wady i zalety systemu wielopartyjnego;
	3. Partie polityczne w Polsce.	– wie, jakie partie polityczne działają w Polsce i są reprezentowane w Sejmie;	– omawia warunki założenia partii politycznej w Polsce; – podaje sposób finansowania partii politycznych;	-charakteryzuje polską scenę polityczną;	– analizuje ustawę o partiach politycznych i wyciąga wnioski;	– uzasadnia, czy partie polityczne powinny być finansowane z budżetu państwa;
	4. Współczesne systemy wyborcze.	– wie, co to jest system wyborczy i jakie systemy się wyróżniają;	– opisuje podstawowe zasady ordynacji większościowej i proporcjonalnej;	– wyjaśnia znaczenie prawa wyborczego dla reprezentatywności wyborów i tworzenia rządzącej koalicji;	– analizuje ordynacje wyborcze i wyciąga wnioski;	– wysuwa argumenty za ordynacją większością lub proporcjonalną;
	5. Polityka jako zjawisko społeczne – lekcja powtórzeniowa.					
	6. Polityka i demokracja – lekcja sprawdzająca.					
5. Instytucja państwa	1. Pojęcie i geneza państwa.	– wie, co to jest państwo; – wymienia cechy pań-	– wyjaśnia na przykładach relacje między narodem a państwem;	– opisuje najważniejsze teorie genezy państwa;	– porównuje koncepcje genezy państwa;	– uzasadnia swoją opinię na temat zachowania suweren-

		stwa;				ności zewnętrznej współczesnego państwa;
	2.Władza państwowa.	- wie, co to jest władza i jakie są jej rodzaje;	- wyjaśnia pojęcie władzy, legitymizacji, alienacji i inne warianty patologii władzy, jak oligarchizacja, biurokratyzacja, korupcja, partykularyzm, nepotyzm, klientelizm oraz brutalizację i inwigilację;	- opisuje najważniejsze teorie genezy państwa: Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju i przemocy oraz marksistowska;	- charakteryzuje zjawisko legitymizacji władzy, odnosząc teorię Maxa Webera do historycznych i współczesnych przykładów;	- odróżnia suwerenność zewnętrzną od suwerenności wewnętrznej;
	3. Funkcje państwa.	- zna najważniejsze funkcje, jakie spełnia państwo;	- omawia poszczególne funkcje; - wyjaśnia pojęcia: abolicja, amnestia, państwo opiekuńcze;	- rozróżnia przedmiotowe i systemowe funkcje państwa; - charakteryzuje wewnętrzne funkcje państwa na kilku poziomach: prawodawczą, porządkową, administracyjną, gospodarczo-organizacyjną, socjalną oraz kulturalno-oświatową;	- wyszukuje przykłady poszczególnych funkcji z materiału źródłowego; - wskazuje wady i zalety państwa opiekuńczego;	- ocenia wypełnianie obowiązków przez państwo;
	4.Historyczne i współczesne formy państwa.	- wie, jak dzielą się państwa i według jakich kryteriów;	- wyjaśnia znaczenie pojęć: monarchia, republika, autonomia, federacja, konfederacja, państwo unitarne, demokratyczne, autorytarne i totalitarne; - przedstawia na schemacie podział państw według różnych kryteriów;	- wymienia wszystkie państwa europejskie będące monarchiami;	- charakteryzuje współczesne formy ustrojowe wybranych państw;	- uzasadnia własne stanowisko, opinię na temat autonomii, czy może ona być zagrożeniem jedności państwa;

	5.,6.Modele ustrojowe państw demokratycznych.	– wie, co to jest model ustrojowy i wymienia najważniejsze modele ustrojowe;	– wyjaśnia, jakie modele ustrojowe obowiązują w poszczególnych państwach; – omawia system obowiązujący w Polsce;	– przedstawia krótką charakterystykę modeli ustrojowych poszczególnych państw;	– porównuje sposób powoływania, rolę i kompetencje głowy państwa w Wielkiej Brytanii i Niemczech oraz prezydentów we Francji i USA;	– ocenia rolę monarchy w Wielkiej Brytanii i kanclerza w Niemczech; – ocenia rolę prezydentów w USA i Rosji;
	7.Zasady odpowiedzialności konstytucyjnej i politycznej.	– wie, co to jest odpowiedzialność konstytucyjna i polityczna;	– wyjaśnia pojęcie odpowiedzialności konstytucyjnej i politycznej; – omawia odpowiedzialność karną, cywilną, międzynarodową, podaje przykłady;	– analizuje teksty źródłowe; – wyszukuje informacje dotyczące odpowiedzialności Prezydenta RP przed Trybunałem Stanu;	– charakteryzuje odpowiedzialność konstytucyjną w formie impeachmentu – podaje przykłady jej zastosowania;	– podaje argumenty za lub przeciw ograniczeniu immunitetu, który ogranicza odpowiedzialność karną osób sprawujących ważne funkcje w państwie;
	8.Relacje między państwem a Kościołem i związkami wyznaniowymi.	– zna i wymienia najważniejsze religie: judaizm, chrześcijaństwo, islam, hinduizm, buddyzm i konfucjanizm;	– wymienia najważniejsze funkcje, jakie spełnia religia: integracja społeczeństwa, nadanie sensu ludzkiej egzystencji, kontrola społeczna, wsparcie psychologiczne;	– wyróżnia dwa modele relacji między państwem a Kościołem: państwo wyznaniowe oraz świeckie; – podaje najważniejsze postanowienia konkordatu	– charakteryzuje różne typy religii; – omawia przepisy Konstytucji RP dotyczące relacji państwo – Kościół;	– ocenia przejawy ruchu ekumenicznego w Polsce i na świecie na przełomie XX i XXI wieku;
6. Władza ustawodawcza w państwie demokratycznym	9.,10.Władza ustawodawcza w państwie demokratycznym.	– wymienia i ilustruje przykładami funkcje władzy ustawodawczej;	– omawia główne funkcje parlamentu w wybranym państwie (Wielka Brytania, Stany Zjednoczone czy Niemcy);	– opisuje mechanizm tworzenia koalicji;	– charakteryzuje rolę opozycji w pracy parlamentu;	– ocenia zasadność immunitetu parlamentarnego; – odróżnia jego formy: materialny i formalny;
7. Władza wykonawcza w państwie demokratycznym	11.,12.Władza wykonawcza w państwie demokratycznym.	– wyjaśnia, co to jest głowa państwa i jaką rolę może odegrać we współczesnym świecie;	– podaje i omawia modele, według których może być zorganizowana władza wykonawcza (monokratyczny lub dualistyczny	– charakteryzuje kompetencje rządu w państwie demokratycznym i relacje między rządem a głową państwa;	– ocenia, który model jest korzystniejszy: monokratyczny czy dualistyczny – uzasadnia swoje stanowisko;	– analizuje pojęcie kohabitacji w Polsce i Europie;

			ny);			
8. Współczesna demokracja w Polsce i na świecie – problemy i zagrożenia	1. Współczesna demokracja w Polsce i na świecie – problemy i zagrożenia.	– wie, jakie zjawiska zagrażają demokracji – wymienia je;	– omawia patologie życia publicznego i wyjaśnia, dlaczego wpływają one destrukcyjnie na życie publiczne;	– analizuje przyczyny niskiej frekwencji w wyborach, podaje sposoby przeciwdziałania partycypacji;	– prezentuje sposoby, jakimi partie polityczne walczą o elektorat, i ocenia te działania według standardów demokracji;	– analizuje perspektywy rozwoju demokracji w Polsce i na świecie – szanse i zagrożenia;
	2. Państwo i władza – lekcja powtórzeniowa.					
	3. Państwo i władza – lekcja sprawdzająca.					

Do dyspozycji nauczyciela – 5 godzin lekcyjnych (wycieczki dydaktyczne, sesje popularnonaukowe, projekty itp.)